

Motion till riksdagen 2019/20:3082

av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M)

Konsumentpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra budget- och skuldrådgivningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa åtgärder för att öka kunskaperna om konsumenters rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka stödet från det offentliga för att förbättra skuldsanering och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka fakturabedrägerier och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Moderaterna tror på den upplysta konsumenten – att fria individer ska tillåtas fatta egna beslut om sin konsumtion på en fri marknad och att det ska finnas en trygg lagstiftning som skyddar individen från vilseledning och bedrägerier. En viktig utgångspunkt för Moderaternas konsumentpolitik är att konsumenterna ska kunna tillgodogöra sig information som är tillförlitlig om produkters pris och egenskaper samt om produktionsmetoder, säkerhetsaspekter och vilken påverkan konsumtionen har på människor, miljö och klimat. Genom att vara påläst äger en konsument möjlighet att själv lösa frågeställningar som uppstår i samband med konsumtion.

Budget- och skuldrådgivning

Budget- och skuldrådgivningen är lagstadgad, och samtliga kommuner är skyldiga att lämna råd och anvisningar i budget- och skuldfrågor till skuldsatta. Olika utredningar och rapporter (bland annat Konsumentverkets årliga rapport om den kommunala budget- och skuldrådgivningen och Riksrevisionens rapport om överskuldsättning, RiR 2015:14) visar att budget- och skuldrådgivningen skiljer sig åt väsentligt över landet och att vissa kommuner till och med saknar budget- och skuldrådgivning. Köerna till

rådgivningen skiljer sig markant åt mellan kommuner och stödets omfattning likaså. Det behöver vi ändra på.

I och med att riksdagen antagit en ny lag om skuldsanering (prop. 2015/16:125) har det skett ett förtydligande vad gäller den skyldighet som kommunerna har vad gäller budget- och skuldrådgivning, vilket förvisso är bra. Men vi anser att det finns en fortsatt risk att tillsynen över budget- och skuldrådgivningen kommer att bli eftersatt och inte samordnad då den ska skötas av IVO. Konsumentverket har idag kunskapen och har även uppgiften att stödja budget- och skuldrådgivningen. Det är därför enligt vår mening bättre och mer effektivt om Konsumentverket även hade tillsynsansvaret (och därför ska det flyttas från socialtjänstlagen till skuldsaneringslagen).

Konsumentupplysning och åtgärder mot överskuldsättning

Många människor saknar idag ekonomisk buffert för oförutsedda händelser, och omkring 400 000 personer befinner sig i Kronofogdemyndighetens register. Överskuldsättningen kostar samhället 30–50 miljarder kronor årligen, och de personliga lidandena går inte att mäta i pengar. I kölvattnet av trasslig ekonomi och överskuldsättning följer andra problem som ökad stress, sömnsvårigheter och psykisk ohälsa. För att långsiktigt komma till rätta med överskuldsättningsproblemen krävs dels att färre över huvud taget hamnar i en ekonomisk situation de inte förmår hantera, dels att fler människor som hamnat i en mycket svår ekonomisk situation förmår ta sig ur den.

Den kanske enskilt viktigaste faktorn för att en individ ska kunna planera sin ekonomi är kunskap. Därför är ett välfungerande konsumentupplysningsarbete betydelsefullt såväl för samhället och samhällsekonomin som för enskilda individer. Förändringar i samhället och ekonomin i stort innebär att nya krav ställs på konsumenternas kunskap – både om deras rättigheter och om privatekonomi i stort.

De senaste åren har Konsumentverket och kronofogden på ett bra sätt genomfört riktade åtgärder för att tidigt förstärka ungdomars kunskap om ekonomi, exempelvis via utbildningarna Ekonomismart och Koll på cashen. Moderaterna anser att det är angeläget att arbetet med konsumentvägledning fortsätter och utvecklas.

De flesta kommuner i Sverige har kommunala konsumentvägledare. De senaste åren har det skett en stor strukturell förändring av deras arbete på många håll som har varit positiv. Vi ser att de kommunala konsumentvägledarna fyller en mycket viktig funktion i det förebyggande arbetet och för konsumentkunskapen i stort. Inte minst ser vi ett stort behov bland nyanlända där skuldproblematik har blivit relativt vanlig.

Moderaterna vill att Hallå konsument! ska fortsätta att utvecklas. Därtill är det viktigt att verksamheten följer uppkomsten av helt nya branscher och att konsumentupplysningen följer med i de förändringar som sker. Arbetet för ökad konsumentkunskap bör stärkas brett. Det är dessutom angeläget att skolan undervisar i grundläggande konsumentkunskap.

Förbättrad skuldsanering

Tillgång till krediter stärker människors möjlighet att planera sin ekonomi och anpassa sin konsumtion över tid. Men när människor inte kan betala sina skulder, och blir överskuldsatta, blir följderna negativa – för den skuldsatta naturligtvis, men även för samhället i stort och borgenärerna. Att fler ska kunna lyfta sig ur en tillvaro som

evighetsgäldenärer är betydelsefullt för att minska utanförskapet. Därtill behövs en välfungerande konsumentupplysning och åtgärder mot oseriös kreditgivning. Men ibland behövs också skuldsanering.

Moderaterna menar att regelverket bör minimera utrymmet för godtycklig tillämpning och menar att betalningstiden bör löpa under tre år som huvudregel, istället för fem år. Det är angeläget att snabbt få den skuldsatta tillbaka in i samhället. Därför är det mer prioriterat att ha en så snabb process som möjligt än att sprida ut betalningsfria månader. Vi menar att betalningstiden har betydelse. Överskuldsättning kan få till följd att gäldenärerna blir än mer passiviserade och t.ex. inte vågar förändra sin arbets-situation, öka sin inkomst eller byta bostad. Det rehabiliterande syftet med skuldsaneringslagen gynnas av en sänkning till tre år.

Kommunernas budget- och skuldrådgivning spelar en viktig roll i skuldsaneringen. Moderaterna menar att regelverket behöver vara tydligt och enhetligt samt att den nationella tillsynsfunktionen måste ha tydliga bedömningsgrunder och tillräcklig kompetens. Att kommunernas skyldighet att lämna budget- och skuldrådgivning förtydligas välkomnar vi, men vi menar att detta bör regleras i skuldsaneringslagen.

I Sverige finns av tradition en hög betalningsmoral. Det är angeläget att den består även i en tid då en allt större del av vår konsumtion är kreditbaserad. Tillgången till snabba krediter har aldrig varit större än i dag. Med detta ökar också skuldsättningen och tyvärr även överskuldsättningen. Denna utveckling kan dock inte bara mötas med att kraven för att bevilja skuldsanering ensidigt sänks så drastiskt att det riskerar att urholka den höga betalningsmoral som finns i Sverige. Strategin mot överskuldsättning måste därför också inbegripa åtgärder i tidigare led som gör att överskuldsättningen aldrig blir ett faktum. Kraven på borgenärer och gäldenärer måste vara ömsesidigt högt ställda men också ta hänsyn till styrkan i partsförhållandet. Därför är ett starkt konsumentskydd på kreditmarknader, som många gånger präglas av aggressiv marknadsföring och otydlig informationsgivning, angeläget.

Moderaterna anser att skuldsaneringsinstitutet bör göras mer tillgängligt för människor som verkligen behöver det och för vilka en skuldsaneringsprocess skulle öppna en väg ut ur skuldfällan. I dag söker bara en bråkdel av alla evighetsgäldenärer som egentligen borde vara kvalificerade för skuldsanering detta. Statistik från Kronofogden visar att ett vanligt skäl till att ansökningar om skuldsanering avslås är bristande uppfyllande av det så kallade skälighetskravet.

Moderaterna föreslår följande åtgärder för att förbättra skuldsaneringen:

- Den kommunala budget- och skuldrådgivningen bör få ett tydligare uppdrag så att den kan komma in tidigare i processen och på så sätt hjälpa enskilda att tidigt komma ur överskuldsättning. Genom att minimera den skada som överskuldsättning kan orsaka för den enskilde, kan negativa följdverkningar för personen och välfärden minskas.
- Det bör införas en maximal kötid för att få hjälp av den kommunala budget- och skuldrådgivningen.
- Möjligheterna till att ordinarie kreditgivare på marknaden ska kunna erbjuda saneringslån bör utredas.

Fakturabedrägerier

Bluffaktura, eller fakturabedrägeri, är ett samlingsbegrepp för ett krav på betalning för en vara eller tjänst som du aldrig beställt eller fått levererad. Vi ser mycket allvarligt på att antalet anmälda fakturabedrägerier fortfarande är högt. Fakturabedrägerierna drabbar både företag och privatpersoner, och de uppskattas omsätta miljarder. Mycket av informationsarbetet kan ske, och sker även, inom ramen för branschorganisationerna själva.

Vi välkomnar detta men ser samtidigt att mer behöver göras i kampen mot bluffakturor – både straffrättsligt och civilrättsligt. Bland annat vill vi se över rättegångsreglerna så att rättegångskostnaderna ska kunna tilldömas en part (även vid förenklade tvistemål) om det är uppenbart ogrundat.

Carl-Oskar Bohlin (M)

Cecilie Tenfjord Toftby (M)

David Josefsson (M)

Lars Beckman (M)

Maria Stockhaus (M)